

2021

Hämeenlinnan Hirvonniemen ranta- asemakaavan luontoselvitys 2019

Petri Parkko

 Luontoselvitys
KOTKANSIPI

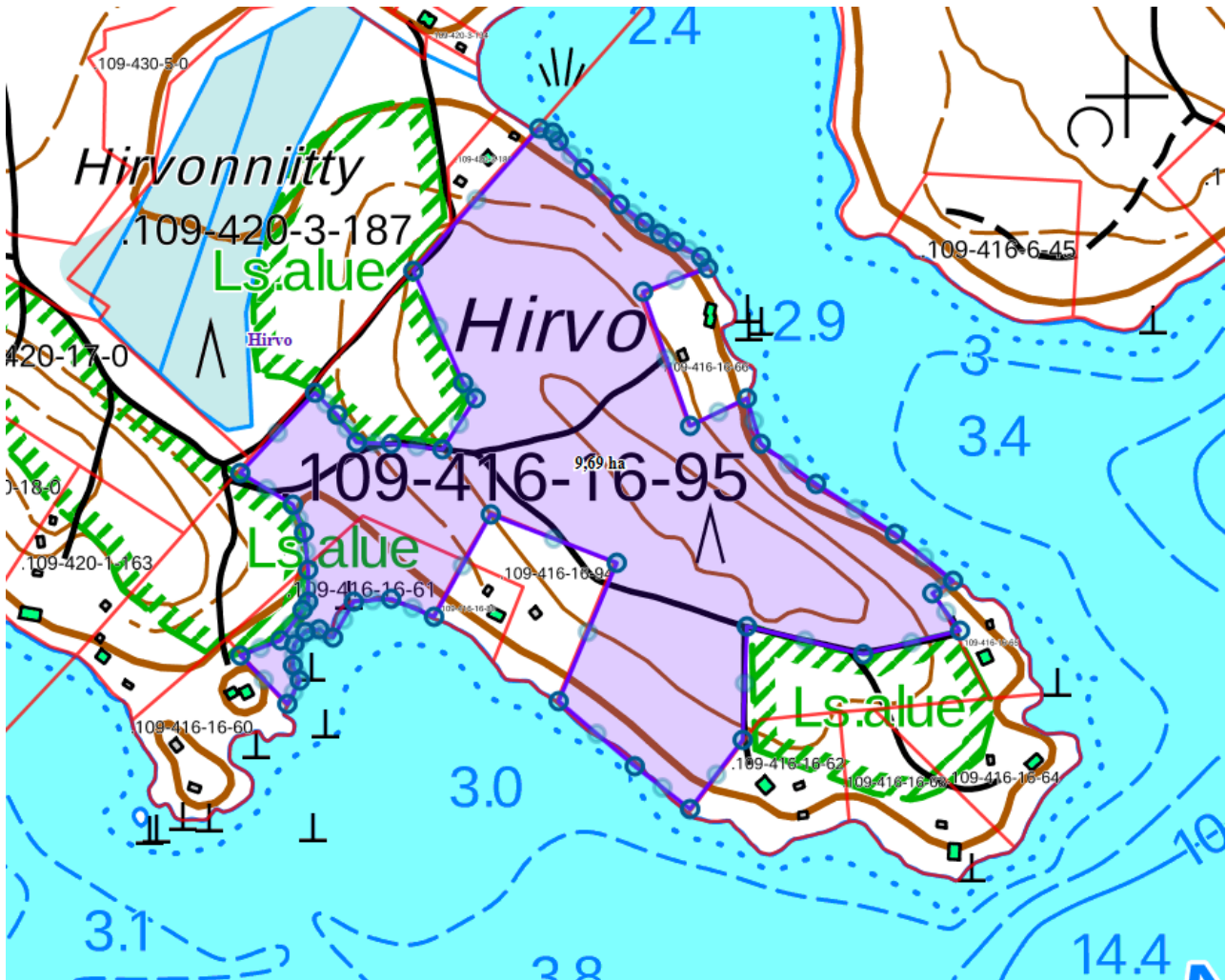
28.9.2021

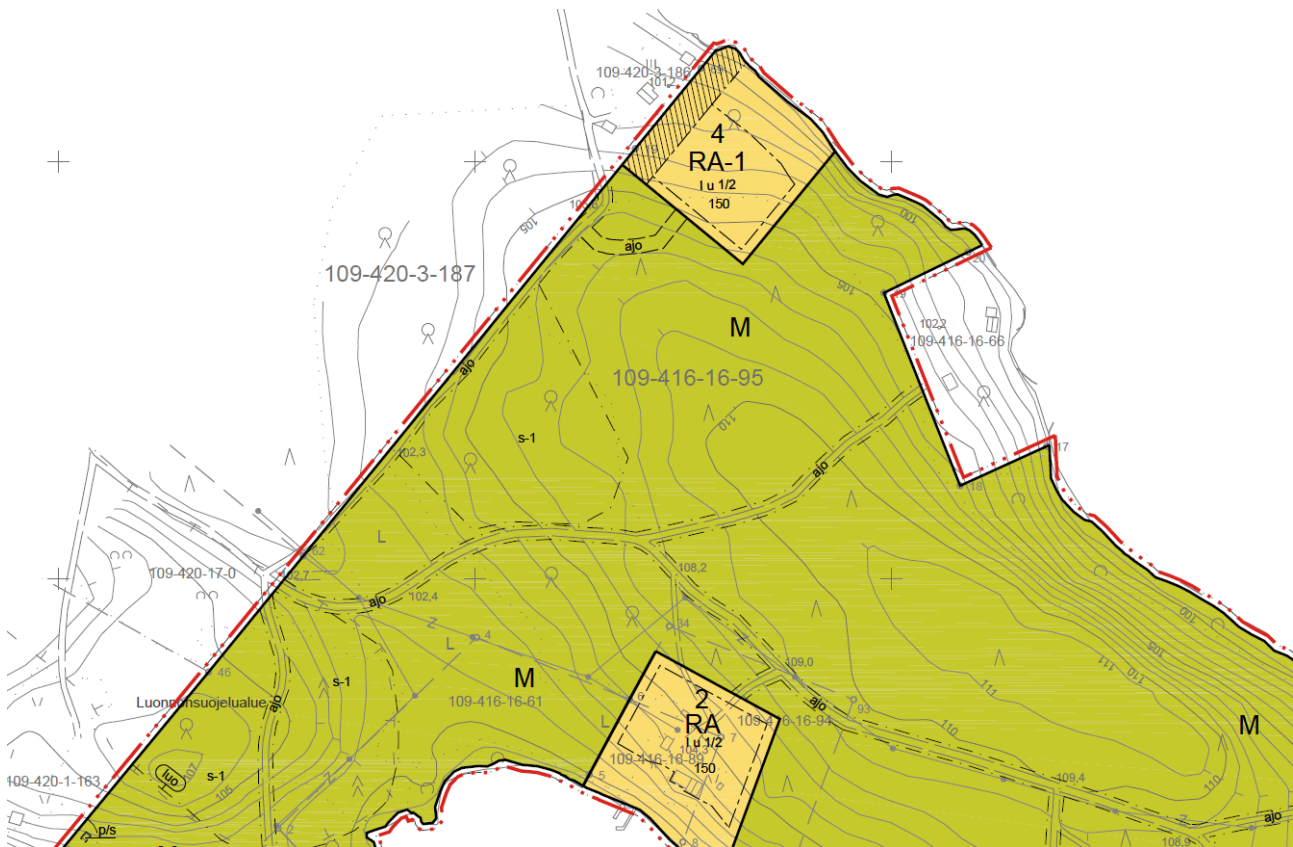
Taustoja

Hämeenlinnan Hirvossa on käynnissä ranta-asemakaava, jonka suunnittelua varten tarvittiin päivitetty luontotiedot kaavoitettavalta alueelta (kartta 1). Hirvonniemestä on tehty luontoselvitys vuonna 2005 (Rautiainen 2005) sekä liito-orvaselvitys vuonna 2016. Luontoselvityspäivityksen lisäksi alueelta tilattiin nyt myös yhden kuuntelukerran lepakkoselvitys. Maanomistaja Arto Alaspää tilasi luontoselvityksen 20.8.2019.

Luontoselvitysraporttiin päivitettiin 28.9.2021 kaavaehdotuskartta, osa muuttuneesta eliölajien nimistöstä sekä lepakoita koskevat arvoluokat ja lainsäädäntö.

Kartta 1. Selvitysalueen raja.

Kartta 2. Kaavan uuden rakennuspaikan RA-1 sijainti. Kaavaehdotus 22.12.2020.

Menetelmät ja aineisto

Luontoselvityksen maastotyöt tehtiin 28.8.2019. Karttaan 1 rajattu 9,7 hehtaarin kaava-alue kierrettiin maastossa jalkaisin läpi, havainnoiden arvokkaita elinympäristöjä sekä luontodirektiivin IV-liitteen lajien ja uhanalaislajiston esiintymiä. Arvokkailla elinympäristöillä tarkoitetaan tässä luonnonsuojelulain, vesilain ja soveltaen metsälain 10 § suojelemissa kohteita, uhanalaisia ja silmälläpidettäviä NT luontotyyppisiä sekä har- kinnan mukaan muita arvokkaita elinympäristöjä (esim. korvaavat paahdealueet). Direktiivilajien ja uhan- alaisten lajien esiintymisen todennäköisyyttä arvioitiin ravintokasvien ja habitaattien perusteella. Kasvilli- suusselvityksen yhteydessä tehtiin hyönteisten haavintaa kenttähaavilla sekä karikeseulontaa.

Lepakkoselvitys tehtiin 28.8.2019 klo 21.00–23.30 detektorikuunteluna. Suunnittelualue kierrettiin jalkaisin teitä ja polkuja pitkin läpi vaihdellen detektorin taajuutta 30 kHz ja 50 kHz välillä. Harvennettuihin metsiin sekä rannoille tehtiin pistokäyntejä. Pääpaino lepakkoselvityksessä oli aivan kaava-alueen pohjoisosaan ositetulla uudella rakennuspaikalla RA-1 (kartta 2), jossa tehtiin pitempi kuuntelu. Sää oli lepakoiden saalis- telun kannalta erittäin hyvä: lämpötila alussa +20 °C ja lopussa +17 °C, tyyntä ja lähes pilvetöntä. Tästä syys-

tä myös lepakoiden ravinnokseen käyttämät lentävät hyönteiset olivat aktiivisesti liikkeellä.

Kuva 1. Hirvon kaava-alueen rantavyöhykettä lepakokuunteluyönä 28.8.2019 © Petri Parkko

Luontoselvityksen maastotyöt ja raportoinnin teki luontokartoittaja (eat) Petri Parkko. Maanomistajien edustaja Arto Alaspää oli mukana maastokäynnillä. Lajien uhanalaisuus raportissa perustuu 2019 arviointiin (Hyvärinen ym. 2019) ja elinympäristöjen uhanalaisuus 2018 arviointiin (Kontula & Raunio 2018). Käytetty eliölajien nimistö on Suomen Lajitietokeskuksen (Laji.fi) mukaan.

Raportissa käytetyt lyhenteet: EN = erittäin uhanalainen; VU = uhanalainen, vaarantunut; Dir IV = EU:n luontodirektiivin IV-liitteen laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulailla kielletty.

Alueen luonnon yleiskuvaus

Suunnittelualueen metsät ovat hoidettuja ja varttuneita talousmetsiä (kuva 2), joissa kasvaa metsämäntyä, rauduskoivua ja metsäkuusta, paikoin nuorta metsähaapaa sekä kotipihlajaa (*Sorbus aucuparia*), raitaa (*Salix caprea*) ja harmaaleppää (*Alnus incana*). Monin paikoin esiintyy metsälehmusta (*Tilia cordata*) (kuva 3) myös luonnonsuojelualueiden ulkopuolella, mutta runkomaisia lehmuksia ei ole luonnonsuojelulakikohteelta vaadittavaa määrää (vähintään 20 kpl/ha).

Kuva 2. Hirvon hoidettua ja tasaikäistä mäntyvaltaista metsää. Hirvo 28.8.2019 © Petri Parkko

Metsien pensaskerroksessa kasvaa katajaa (*Juniperus communis*) sekä niukasti lehtopensaita: lehtokuusamaa (*Lonicera xylosteum*), taikinamarjaa (*Ribes alpinum*) ja lehtonäsiää (*Daphne mezereum*). Koko alueella on hyvin vähän lahoppuuta.

Ravinteisuudeltaan kaava-alueen metsät ovat enimmäkseen lehtomaisia kankaita, joiden kenttäkerroksessa kasvaa metsäkastikkaa (*Calamagrostis arundinacea*), mustikkaa (*Vaccinium myrtillus*), taigasananjalkaa (*Pteridium pinetorum*), puolukkaa (*Vaccinium vitis-idaea*), lillukkaa (*Rubus saxatilis*), vanamoa (*Linnaea borealis*), kieloa (*Convallaria majalis*) sekä vähän oravanmarjaa (*Maianthemum bifolium*) ja sinivuokkoa (*Hepatica nobilis*). Paikoin kasvaa laajoja mäkilusteen (*Brachypodium pinnatum*) kasvustoja (kuva 4). Metsä-sammalkerros on yhtenäinen.

Kuva 3. Metsälehmusta kasvaa monin paikoin kaava-alueella 28.8.2019 © Petri Parkko

Karun Alajärven rannoilla on vain vähän vesikasvillisuutta: harvaa vesisaraikkoa (kuva 1) ja -ruovikkoa sekä niukasti kelluslehtisiä. Järvellä nähtiin maastokäynnillä kuikkapari (*Gavia arctica*). Kaava-alueen metsissä elää tavanomaista Etelä-Suomen metsälinnustoa: vanhoissa kannoissa näkyi palokärjen (*Dryocopus martius*) ruokailujälkiä ja alueella havaittiin ruokailevina puukiipijöitä (*Certhia familiaris*), hippiäisiä (*Regulus regulus*) ja hömötiaisia (*Poecile montanus*) EN.

Kaava-alueen harmaalepissä elää huppuluteita (*Physatocheila costata*) (raportin kansikuva) ja leppäsuomuluteita (*Psallus salicis*) sekä karikkeessa kirjokuntta- (*Eremocoris abietis*) ja karvakunttaluteita (*E. plebejus*). Öiseen aikaan mökkiteillä näkyy ukkoetanoita (*Limax cinereoniger*).

Kuva 4. Kaava-alueella kasvaa paikoin mäkilustekasvustoja. Hirvo 28.8.2019 © Petri Parkko

Liito-oravalle (*Pteromys volans*) Dir IV, VU sopiva metsäkuvio

Kaava-alueen lounaisosassa, autioituneen mökin tuntumassa, on luonnonsuojelualueeseen rajoittuva varttuneen kuusivaltaisen metsän kuvio (kartta 3, kohde 1), jossa kasvaa liito-oravan tärkeintä ravintopuuta, metsähaapaa.

Lepakot

Koko Hirvon alueella havaittiin 28.8.2019 kuuntelussa vain kolme ohilentävää siippaa (*Myotis sp.*) kolmessa eri havaintopisteessä (kartta 3, kohteet 2–4), jotka olivat todennäköisesti viiksisiippoja (*Myotis mystacinus*) tai isoviiksisiippoja (*M. brandtii*). Koska mökkien läheisyydessä ei havaittu lepakoita, ei niissä todennäköisesti ole myöskään päivehtimispaikkoja.

Rannoilla ei havaittu saalistavia vesisiippoja (*Myotis daubentonii*), mutta melko varmasti niitä alueella ajoittain esiintyy. Rannat eivät ole suurella todennäköisyydellä merkittäviä saalistusalueita lajille, eikä pohjoisosaan suunnitellulla rakennuspaikalla ole heikentävää vaikutusta lepakoiden saalistamiseen.

Kartta 3. Hirvon luontokohteita: 1 = liito-oravalle sopiva metsä ja 2–4 = lepakkohavaintopaikat.

Päätelmät ja suositukset

Natura 2000- ja luonnonsuojelualueet

Selvitysalueen läheisyydessä ei ole Natura-ohjelmaan kuuluvia alueita, mutta siihen rajautuu kolme erillistä yksityistä luonnonsuojelualueita, Hirvon lehmusmetsä 2, 3 ja 4, joilla on omat suojelumääräyksensä. Kohteet jätetään kaikenlaisen rakentamisen, hakkuiden ja kaivutoiminnan ulkopuolelle.

EU:n luontodirektiivin IV-liitteen lajit

Liito-orava (*Pteromys volans*) Dir IV, VU

Liito-oravan lisääntyminen alueella lähivuosina on melko epätodennäköistä, lukuun ottamatta alueen lounaisosan autioituneen mökin tuntumassa sijaitsevaa liito-oravan elinympäristöksi sopivaa varttuneen kuusivaltaisen metsän kuviota (kartta 3, kohde 1), jossa kasvaa liito-oravan tärkeintä ravintopuuta, metsähaapaa. Muutoin ainoastaan alueen pohjoisrannalla kasvaa paikoin nuorta metsähaapaa. Kaava-alueen läheisyydessä on kuitenkin liito-oravalle hyvin sopivaa metsää ja lajin esiintyminen myös kaava-alueella voisi olla mahdollista.

Kaavassa ei kuitenkaan osoiteta lajia uhkaavaa maankäyttöä, eikä erillistä liito-oravaselvitystä katsota välttämättömäksi.

Lepakot

Kaikki Suomessa tavatut lepakkolajit on mainittu liitteessä IV (a), mikä suojelee lähinnä niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Maamme allekirjoittama EUROBATs-sopimus edellyttää myös lepakoiden siirtymä- ja ruokailualueiden suojelua. KHO:n vuosikirjapäätöksen 2020 perusteella asemakaavatason luontoselvityksissä ne tulee selvittää ja huomioida. Kulkuyhteyksien heikentäminen ja katkaiseminen voidaan tulkita lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämiseksi tai heikentämiseksi.

Tämän luontoselvityksen lepakokartoitukset tehtiin hyvissä olosuhteissa 28.8.2019, jolloin koko alueella havaittiin vain kolme ohilentävää siippaa (*Myotis sp.*). Elokuussa lepakoiden määrät ovat tyypillisesti suurimmillaan poikasten ollessa lennossa. Jos Hirvon alueella olisi merkittäviä lepakoiden päivehtimispaikkoja

tai ruokailu- ja siirtymäalueita, olisi lepakoita pitänyt havaita selvästi enemmän. Karuilla rannoilla on selvästi vähemmän hyönteisiä kuin rehevillä, mikä selittää ainakin osittain lepakoiden vähäisyyttä.

Luonnonsuojelulain suojelemia lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, jollaisiksi luetaan myös päivehtimis- ja talvehtimispaikat, alueella voi olla ainoastaan mökkien ja niiden piharakennusten rakenteissa sekä linnunpöntöissä. Koska niiden läheisyydessä ei kuultu lepakoita, on lisääntyminen suunnittelualueella epätodennäköistä. Kaava-alueella, liito-oravalle sopivan metsäkuvion (kartta 3, kohde 1) vieressä sijaitseva vanha mökki on hyvin varjoisalla paikalla, eikä sen yläpohjassa ole erityisen lämpimiä päivehtimispaikkoja lepakoille. Mökin läheisyydessä käytiin lisäksi kuuntelemassa kartoitusyönä kaksi kertaa lepakoita havaitsematta.

Havaintojen perusteella koko kaava-alue luokitellaan lepakkokohteena heikoimpaan arvoluokkaan III eli Muu lepakoiden käyttämä alue. Tällä edustavuusluokalla ei ole rajoittavaa vaikutusta kaavoitukseen tai maankäyttöön.

Muut IV-liitteen lajit

Asemakaava-alueen rannat ovat liian karuja viitasammakolle (*Rana arvalis*) Dir IV ja IV-liitteen sudenkorentolajeille. Alueella ei ole hyvää habitaattia kirjoverkkoperhoselle (*Euphydryas maturna*), ja myös muiden IV-liitteen lajien lisääntyminen alueella on epätodennäköistä.

Uhanalaislajisto

Asema-kaava-alueella havaittiin uhanalaisista lajeista vain hömötiainen (*Poecile montanus*) EN, joka todennäköisesti käyttää metsiä vain ruokailualueenaan, sillä Hirvossa ei ole lajin pesintään sopivia koivupötkkelöitä. Muun luonnonsuojellisesti merkittävän uhanalaislajiston esiintyminen kaava-alueella on epätodennäköistä.

Arvokkaat elinympäristöt

Alueelta ei rajattu arvokkaiksi elinympäristöiksi luokiteltavia kohteita.

Loppupäätelmät

Alueella ei havaittu sellaisia merkittäviä luontoarvoja, joilla olisi rajoittavaa vaikutusta kaavaan.

Lähteet

Hyvärinen, E., Juslen, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.

Rautiainen, P. 2005: HÄMEENLINNA, Hirvon ranta-asemakaava. Luontoselvitys 3.6.2005. Luontoselvitysraportti